# Willem Bilderdijk

# Willem Bilderdijk

Dichter met een hart voor geschiedenis
Amsterdam, 7 september 1756 - Haarlem, 18 december 1831

Willem Bilderdijk is een naam die klinkt als een klok. Vandaag omdat over heel Nederland straten naar hem genoemd zijn, in zijn eigen tijd omdat hij een bijzonder omstreden figuur was. Hij hield er zelden een gangbare mening op na en maakte zijn onconventionele meningen ook altijd publiek. Hij zou lange tijd uit Nederland verbannen worden. Maar de stroom publicaties van de dichter, vertaler, geschiedschrijver, prozaschrijver, taalgeleerde, grafisch kunstenaar en advocaat werd er niet minder om. Zijn stroom brieven evenmin. Daaruit blijkt dat hij een man was die op zoek ging naar oude zekerheden, terwijl hij leefde in een tijd van revolutionaire veranderingen.

## Verbannen advocaat

Veel van die oude zekerheden vond hij in boeken. Tot zijn zestiende had Bilderdijk vaak thuis zitten lezen; door een vergroeide voet liep hij mank. Erna kon hij makkelijk blijven lezen: hij kreeg een baantje op het belastingkantoor van zijn vader en hij ging op zijn vierentwintigste rechten studeren in Leiden. Het waren de jaren waarin Bilderdijks literaire ideeën een vaste vorm kregen. Na zijn studies vestigde hij zich als advocaat in Den Haag. Hij verdedigde er aanhangers van de stadhouder, die door revolutionaire patriotten voor de rechtbank werden gebracht. Toen in 1795 de revolutie zich verder voltrok, nu vanuit Frankrijk, en van alle openbare ambtenaren een eed van trouw aan het nieuwe, republikeinse gezag werd geëist, weigerde Bilderdijk dat te doen. Hij werd ervoor verbannen.

Als balling doolde Bilderdijk door Duitsland en Engeland. Vanaf verschillende adressen en met trucs om de Franse censuur te ontwijken, stuurde hij al die tijd brieven aan zijn vrouw Catharina Woesthoven en hun twee kinderen. Geld verdiende hij als vertaler, portrettist, dokter en leraar Latijn en Italiaans. Eén van zijn leerlingen was Katharina Wilhelmina Schweickhardt, met wie hij een geheime verhouding had. Bilderdijk zou uiteindelijk, in 1802, voor haar van zijn vrouw scheiden.

## Klassieke poëzie en vaderlandse geschiedenis

Bilderdijk uitte zich over zijn dooltocht en zijn liefdesleven in zijn brieven, maar ook in gedichten. En dat deed hij vol overgave. Want zo vond hij zelf ook dat het moest: in *De kunst der poëzij* schreef hij zijn bekend geworden opvatting dat een gedicht een uitstorting van gevoel op papier moet zijn. En dat waren zijn gedichten ook: ze staan bol van gevoelens, en die kon Bilderdijk dan ook nog eens volgens de klassieke regels van de dichtkunst uitstorten. Hij nam zichzelf als dichter erg serieus: hij verheerlijkte voortdurend zijn dichterschap als roeping.

Vanaf 1806 was Bilderdijk terug in Nederland. Hij werd er meteen privéleraar van de nieuwe koning Lodewijk Napoleon, de broer van de revolutionaire Franse keizer Napoleon Bonaparte. Bilderdijk vond het koningschap één van die oude zekerheden, die de samenleving de juiste richting uit lieten gaan. In deze jaren legde hij zich trouwens toe op de studie van die oude zekerheden en zijn vak werd dat van de vaderlandse geschiedenis. In Leiden gaf hij er als privaatdocent les over. De dictaten van zijn lessen zijn na zijn dood uitgegeven als de *Geschiedenis des Vaderlands*.

## Toneel en theoretische verhandelingen

Het gevoel (zoals in zijn poëzie) en oude zekerheden (zoals in de vaderlandse geschiedenis) waren ook twee belangrijke lijnen in Bilderdijks overige werk. Heel wat van zijn gevoelens kon hij kwijt in toneelstukken, zoals *Floris de Vijfde*, en in polemische teksten. Naar oude kernen ging hij op zoek in theoretische verhandelingen over het recht, over filosofie, over godgeleerdheid of over taalkunde en spelling. Erg ver terug ging Bilderdijk in *De ondergang der eerste wareld* (1809-1810). Daarin beschrijft hij de wereld van voor de zondvloed (de overstroming uit de Bijbel waardoor alle mensen en dieren, behalve die in de Ark van Noach, omkwamen). Volgens Bilderdijk werd die wereld beheerst door een strijd tussen mensen en reuzen. Zij staakten hun strijd en zwoeren samen om het paradijs aan te vallen. De straf voor die aanval was volgens Bilderdijk de zondvloed. Het is misschien wel het merkwaardigste verhaal in Bilderdijks al zo merkwaardige oeuvre.

## Vlogboek: De eerste Nederlandse sciencefiction?

Wat is het eerste Nederlandse sciencefictionverhaal? Het korte verhaal *Luchtreis* uit 1813 van Willem Bilderdijk komt in aanmerking om die titel op te eisen. In deze video bespreekt Jörgen de belangrijkste elementen uit *Kort verhaal van eene aanmerklijke luchtreis, en nieuwe planeetontdekking* (1813): geloofwaardigheid, wetenschap, observaties en oriëntalisme.

## Dichter draagt voor: Bilderdijk

Toen Ramsey Nasr de Nederlandse Dichter des Vaderlands was, presenteerde hij een serie van 21 verfilmde gedichten. Dit is *Eierkoken* van Willem Bilderdijk.

## Verder lezen


- Willem Bilderdijk op de KB-website
- Rick Honings en Lotte Jensen, *Romantici en revolutionairen. Literatuur en schrijverschap in Nederland in de 18de en 19de eeuw*. Amsterdam 2019, p. 70-86: 'De politieke auteur' en p. 175-186: 'De romanticus'.
- Inger Leemans en Gert-Jan Johannes, *Worm en donder. Geschiedenis van de Nederlandse literatuur 1700-1800: de Republiek*. Bert Bakker, Amsterdam 2017 (2de druk), p. 584-605: 'Imaginaire reizen door ruimte en tijd'.
- Willem van den Berg en Piet Couttenier, *Alles is taal geworden. Geschiedenis van de Nederlandse literatuur 1800-1900*. Amsterdam 2016, p. 75-96: 'Willem Bilderdijk (1756-1831): "nachtegaal onder de bastaard-nachtegalen"'.
- Joris van Eijnatten, *Hogere sferen. De ideeënwereld van Willem Bilderdijk (1756-1831)*. Hilversum: Verloren, 1998.
- Willem Bilderdijk, *Liefde en ballingschap. Brieven 1795-1797*. Editie Marita Mathijsen. (Amsterdam: De Arbeiderspers, 1997).
- Joris van Eijnatten, 'Willem Bilderdijk (1756-1831). De ideeënwereld van het gefnuikt genie.' In: *Nederlandse Letterkunde* 1 (1996), p. 281-291.
- Willem Bilderdijk, *De kunst der poëzy*. Editie W. van den Berg en J.J. Kloek. Amsterdam: Prometheus / Bert Bakker, 1995
- L. Strengholt, 'Willem Bilderdijk 1756-1831.' In: Anton Korteweg en Murk Salverda (red.), *'t Is vol van schatten hier...* Amsterdam: De Bezige Bij / 's-Gravenhage: Nederlands Letterkundig Museum en Documentatiecentrum (1986), p. 31-33
- *Een aanmerklijke luchtreis* op Bulkboek.nl.
- Meer informatie over Willem is te vinden in de DBNL.


https://www.literatuurgeschiedenis.org/schrijvers/willem-bilderdijk